

Národní divadlo

- největší počín vlastenců, vyvrcholení snah NO i druhé pol. 19. st.
- navazovalo na Prozatímní divadlo (viz níže)

- O vystavění kamenného divadla se začalo uvažovat v roce 1844, žádost o zřízení samostatného českého divadla předložil František Palacký stavovskému výboru českého sněmu 29. ledna 1845, povolení bylo uděleno vzápětí, ale až 1851 vydal Sbor pro zřízení českého národního divadla v Praze první veřejné provolání k zahájení sbírek.
- Na základní kámen měl původně přijít jen a pouze jeden z hory Řípu, ale byly dodány kameny i z jiných míst (Blaník, Radhošť, Vyšehrad (skála)...)
- Skutečný základní kámen (žulový) má v sobě dutinu a schránku se zakládací listinou, kterou maloval Josef Mánes, plány divadla, pamětní brožurou, mincemi, bankovkami, novinami a časopisy.
- Dne 16. května 1868 se konala veřejná slavnost pokládání základního kamene. František Palacký a desítky dalších významných osobností českého kulturního života poklepaly zlatým kladívkem na žulový blok. Do něj byla schránka zazděna.
- Do konce roku 1868 byly vystavěny základy a roku 1877 byla postavena střecha. Architektem byl Josef Zítěk.

Tematická výzdoba budovy:

slovanská mytologie a děj Rukopisů – dnes označujeme jako **umění generace Národního divadla**.

Na výtvarné výzdobě divadla se podíleli zejména

Bohuslav Schnirch

Mikoláš Aleš (hlavní chodbu – foyer – cyklus obrazů Vlast)

František Ženíšek (stropy – 8 múz – 8 druhů umění)

Josef Václav Myslbek

Václav Brožík

Julius Mařák.

Otevření

Národní divadlo bylo **poprvé otevřeno 11. června 1881** na počest návštěvy korunního prince Rudolfa premiérou Smetanovy Libuše.

Odehrálo se v něm ještě dalších jedenáct představení, než byla budova uzavřena pro dokončovací práce. 12. srpna 1881 došlo k požáru, který zničil měděnou kupoli, hlediště, oponu od Františka Ženíška i jeviště divadla.

Požár byl pochopen jako „celonárodní katastrofa“ a vyvolal obrovské odhodlání pro nové sbírky.

Budovu po požáru dokončil prof. arch. Josef Schulz. **Obnovené divadlo bylo otevřeno 18. listopadu 1883** opět představením Smetanovy Libuše.

Dnes se předpokládá, že požár byl pojišťovací podvod.

Popis

- Divadlo je 26 m vysoké
- Má velice dobrou akustiku a slyšitelnost i v nejsvrchnějších patrech
- Mezi jevištěm a hledištěm jsou 3 opony - železná opona pro případ požáru, druhá opona namalována Vojtěchem Hynaisem oslavující obětavost českého národa při budování Národního divadla a třetí opona je červená, sametová a roztahuje se ručně.
- Nad oponami lze spatřit nápis „Národ sobě“, který vystihuje spolu s Hynaisovou oponou občany, kteří darovali peníze na výstavbu budovy.

- Nad oponou se také nachází plastická Štyrchova figurální sbírka. V divadle se nachází i varhany.
- Ve foyeru na prvním balkóně se nacházejí malby Mikoláše Alše a Františka Ženíška.
- Ve foyeru i v jiných prostorách divadla jsou též bysty osobností, které se mimořádně zasloužily o divadlo.
- Jsou zde i 3 nástropní malby. Jedna zobrazuje zlatý věk, druhá úpadek a třetí znovuvzkříšení.

Dějiny činohry Národního divadla se dělí na tři období, pojmenovaná podle vůdčích osobností

Éra Šubertova (1883-1900)

(dramatiky L. Stroupežnický, J. Vrchlický, J. Lier)

Éra Kvapilova (1900-18)

(dramaturgičtí spolupracovníci - Otokar Fischer, pak ing. Fr. Khol)

Éra Hilarova (1921-35)

(dramaturg Fr. Götz)

Další divadla v Praze

Prozatímní divadlo

- bylo důležitou průpravnou scénou původní dramatické literatury a školou celé herecké generace, která v něm dorostla úkolů Národního divadla.
- znamená nástup Dvořáka i Smetany, v divadle debutoval rovněž Stroupežnický, Vrchlický, Zeyer
- Bylo vybudované přes odpor většiny veřejnosti (strachující se oddálení stavby definitivního českého divadla) jako přechodná scéna
- otevřeno 18. listopadu 1862
- Dramaturgické vedení bylo svěřeno Pavlu Švandovi ze Semčic; následovali K. Sabina, E. Bozděch, J. Arbes, V. Guth, J. V. Frič, J. J. Kolár a L. Stroupežnický.
- Prozatímní divadlo přes provizornost prostředí a přes nepříznivé podmínky znamenalo zkušební průpravu jak pro dramatiky a herce, tak pro obecenstvo, které se teprve učilo chodit na pravidelná představení českého divadelního umění. Jen tak bylo umožněno Národnímu divadlu, aby mohlo hned plně dostát svým uměleckým úkolům.
- Bylo v provozu 21 let, pak jako letní scéna pobočná až do 16. srp. 1885, kdy bylo „Prodanou nevěstou“ zakončeno a brzo pak zbouráno

Opera Prozatímního divadla

Byla od prvopočátku rovnocennou složkou této scény, a nadto ještě musela sloužit jako pomocník činohře, frašce a výpravným hrám se scénickou hudbou.

divadlo bylo pro nákladnější provozování opery malé a nemělo ani dostačující prostor pro členy orchestru.

Největšími událostmi se však staly premiéry všech oper Smetanových.

Po r. 1870 nastalo hlavní období v dějinách opery Prozatímního divadla, dané výhradně působením Smetanovým. Ten učinil z divadla ústav plně umělecký a národní, vchoval personál pěvecký i orchestrální k umělecké seriosnosti a modernímu dramatickému cítění, soubor sólistů byl pro Národní divadlo úplně připraven

- od r. 1881 **Varieté rodiny Tichých** (pozdější Hudební divadlo Karlín)

- od r. 1881 **Švandovo divadlo na Smíchově** (později Intimní, Realistické d. Zdeňka Nejedlého, Labyrint, dnes se opět jmenuje Švandovo a obnovuje tak tradici třetí nejstarší divadelní budovy v Praze).

- Ve své době bylo velkou konkurencí Národnímu divadlu na druhém břehu Vltavy.

- od r. 1888 **Nové německé divadlo** (později Smetanovo, dnes Státní opera Praha) – jako reakce na vznik ND

- Svým prostorným hledištěm stejně jako svou neorokokovou výzdobou patří tato divadelní budova k nejkrásnějším v Evropě.

- od r. 1907 **Městské divadlo na Královských Vinohradech** (později Divadlo na Vinohradech)

1913-1920 byl uměleckým vedoucím K. H. Hilar

1921-1928 byl i dramatik a básník Jaroslav Kvapil, za jeho působení v divadle v letech 1921 - 1923 jako dramaturg pracoval **Karel Čapek**.